

Ба Шӯрои диссертациони 6D.КOA-48 –и назди
Муассисаи давлатии таълимии “Донишгоҳи
давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав”
(735140, ш. Бохтар, кӯчаи Айнӣ – 67)

Т А Қ Р И З И

**муқарризи расмӣ - доктори илмҳои педагогӣ, профессор, профессори
кафедраи математика ва методикаи таълими онӣ МДТ “Донишгоҳи
давлатии Кӯлоб ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ” Ғуломов Ислоҳ ба
диссертатсияи НАЗАРОВ АҲТАМ ПУЛОТОВИЧ дар мавзӯи “Асосҳои
методии барномасозӣ ва арзёбии салоҳияти хонандагон аз математика ва
информатика дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ” барои дарёфти
дараҷаи илмии доктори илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.02 –
Назария ва методикаи таълиму тарбия (математика ва информатика,
таҳсилоти миёнаи умумӣ)**

Диссертатсияи аз тарафи унвонҷӯйи дараҷаи илмӣ Назаров Аҳтам Пулотович навишташуда ба масъалаҳои арзёбии ҳолисонаи дониши хонандагони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ аз фанҳои математика ва информатика бо сохтан ва истифодабарии барномаҳои компютерӣ бахшида шудааст ва дар замони ҳозираи технологияи информатсионӣ масъалаи мубрами илмӣ ба ҳисоб меравад. Масъалаи дигари мубрами илмӣ, ки дар диссертатсияи мазкур омӯхта шудааст ва натиҷаҳои нав ба даст оварда шудааст, сабуқгардонии меҳнати омӯзгори фанӣ дар раванди гузаронидани корҳои санҷишӣ (корҳои мустакилона ва корҳои контролӣ) мебошад.

Диссертатсияи Назаров Аҳтам Пулотович “Асосҳои методии барномасозӣ ва арзёбии салоҳияти хонандагон аз математика ва информатика дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ” аз муқаддима, тавсифи умумии тадқиқот ва чор боб иборат буда, бо номгӯйи адабиёт ва замимаҳо ба охир мерасад. Ҳаҷми умумии диссертатсия аз 331 саҳифаи матни компютериӣ бо ёрии протсессори матнии Microsoft Word ҳарфчиншуда иборат буда, 54 расм (аз ҷумла, 8 диаграмма) ва 5 ҷадвалро дар бар гирифтааст. Рақамгузориҳои расмҳо, диаграммаҳо ва ҷадвалҳо барои ҳама бобҳои диссертатсия умумӣ мебошад.

Дар муқаддимаи диссертатсия мубрамаи ва зарурати баргузориҳои тадқиқот аз рӯйи мавзӯи диссертатсия, дараҷаи азхудшудаи масъалаи илмӣ ва замимаҳои назариявӣ методологии тадқиқот оварда шудааст. Унвонҷӯй дар муқаддима қайд кардааст, ки арзёбии ҳолисонаи салоҳияти хонандагон яке аз масъалаҳои муҳими илми методикаи таълим ба ҳисоб рафта, зарурати ҷорӣ намудани онҳо дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ ба миён омадааст. Дар ин маврид зарурати барномасозии корҳои санҷишӣ бо истифода аз забонҳои барномасозӣ ва коркарди асосҳои методии он ба миён омадааст. Зимни сохтани барномаҳои компютерӣ барои гузаронидани корҳои санҷишӣ, дар навбати аввал бояд барномаи таълимии фанҳои МИ, салоҳиятҳои фанӣ ва мавзӯии онҳоро донист. Асосҳои методологии мавзӯҳо ва салоҳияти фаннӣро низ бояд ба инобат гирифт. Пеш аз ҳама дар

самти барномасозии компютерӣ ва компютеркунонии раванди гузаронидани корҳои санҷишӣ татбиқи принципҳои системанокӣ ва пайдархамӣ зарур аст.

Яке аз мақсадҳои муҳими раванди таълиму тарбия, ки доимо дар назди омӯзгорони фанҳои математика ва информатика қарор дорад, баланд бардоштани сатҳу сифати таълим ва инкишофу мустақкамкунии дониши хонандагон дар ҳамаи зина ва низоми таҳсилот ба ҳисоб меравад. Методика ва технологияи анъанавии ҷорӣ амалкунанда оид ба гузаронидани корҳои мустақилона ва контролӣ ба талаботи рӯз ҷавобгӯй нестанд. Аввалан, методикаи анъанавӣ воқеияти санҷиши дониши хонандагонро пурра таъмин намекунад. Баъдан вақти зиёдро ҳам ҳангоми ташкилу гузаронидан ва тафтиши дастӣ талаб мекунад. Технологияи ҷорӣ амалкунандаи гузаронидани санҷиши тестӣ низ ба талаботи рӯз ҷавобгӯй нестанд, ҳарчанд айни замон аз ин технологияи санҷиши дониши хонандагон бештар истифода мебаранд. Аввалан, тайёр намудани саволу супоришҳои тестӣ вақти бениҳоят зиёдро мегиранд, зеро шуморашон бояд бисёр бошанд. Ин ба омӯзгорони фанӣ хеле мушкул аст. Баъдан, ҳар як тест аз калид иборат аст, ки дар он ҷавобҳои дуруст дарҷ гардидаанд. Ин калид метавонад ба хонандагон дастрас гардад ва барои рӯйбардоркунӣ аз он истифода баранд. Хонандагон дар ин ду методика ва технологияи анъанавии гузаронидани корҳои санҷишӣ имкони аз ҳамдигар рӯйбардоркунии роҳи хал ва ҷавобхоро доранд.

Ҳарчанд масъалаи санҷиши дониши хонандагони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ ҳамавақт дар мадди назари омӯзгорон, методистон ва олимон қарор дошта бошанд ҳам, ба ҳолисона санҷидани дониш ва таъмини он диққати зарурӣ дода намешавад. Зеро баландбардории сатҳ ва сифати таълим ба воқеияти санҷиши дониш вобаста буда, ба он таъсири мусбӣ мерасонад. Ҳоло, ки асри технологияҳои иттилоотӣ мебошад, ҳамагон бояд бо истифода аз дастовардҳо дар ин самт ба таъмини воқеияти санҷиши дониш аҳамияти хоса диҳем.

Мақсади асосии кори таҳқиқотӣ ба сохтани барномаҳо ва истифодабарии онҳо дар ҷараёни таълими дарсҳои асосӣ ва беруназарсӣ равона гардидааст. Сохтани барномаҳои компютерӣ барои санҷиши дониш ва арзёбии салоҳияти хонандагон дар раванди таълим мақоми хосае дорад. Барномаҳои сохташуда воқеияти санҷиши дониши хонандагонро зимни гузаронидани корҳои мустақилона ва корҳои контролӣ таъмин менамоянд. Мустақилияти хонандагонро дар ҷараёни ҳалли мисолу масъалаҳо ва азхудкунии салоҳиятҳо таъмин намуда, маҳорат ва малакаи онҳоро инкишоф медиҳанд. Ин матолибҳо ба инобат гирифта, унвонҷӯй дар диссертатсияи мазкур методи навро эҷод намуда, технологияи ҷорикунӣ ва истифодабарии онро қорқард намудааст, ки бо истифода аз он дар забонҳои барномасозии муосир барномаҳои компютерӣ сохта мешаванд ва санҷиши ҳолисонаи дониши хонандагон аз фанҳои математика ва информатика таъмин карда мешаванд. Салоҳиятҳои мавзӯии ин фанҳо ба хонандагон дар сатҳи зарурӣ таълим дода мешаванд. Муҳақиқ методи навро дар мисоли гузаронидани

корҳои мустақилона ва корҳои контролӣ аз математика ва информатика татбиқ намудааст.

Дар бахши тавсифи умумии тадқиқот ҳадафи тадқиқот, объекти тадқиқот, мавзӯи тадқиқот, фарзияи тадқиқот, масъалаҳои тадқиқот, усулҳои тадқиқот, соҳаҳои тадқиқот ва марҳилаҳои тадқиқот оварда шудаанд. Пойгоҳи асосии иттилоотӣ ва озмоишии тадқиқотро нишон додааст. Эътимоднокии натиҷаҳои диссертатсионӣ бар пояи маҷмӯи усулҳои назарӣ ва амалии мутобиқ ба мавзӯъ, мақсад ва вазифаҳои тадқиқот бо таҳлили муосири методологӣ, методӣ ва психологӣ-педагогӣ, консепсияи илмии озмоишҳои компютерӣ, барномасозии компютерӣ ва натиҷаи омзоишҳои педагогии раванди корҳои мустақилона ва контролӣ аз МИ устуворона пойбарҷо буда, натиҷаҳои тадқиқоти назариявӣ ва озмоиши таҷрибавӣ фарзияи пешниҳодшударо тасдиқ кардаанд.

Навгониҳои илмии тадқиқот: эҷоди вижа метод ва вобаста ба он технологияҳои нави компютери санҷиши дониши хонандагон аз фанҳои математика ва информатика, ки бо истифода аз онҳо воқеияти санҷиши дониш ва арзёбии салоҳиятҳои онҳоро дар сатҳи баланд таъмин менамоянд; дар заминаи ин навигарии илмӣ якҷанд барномаҳои нави компютерӣ дар забонҳои гуногуни барномасозии муосир дар речаи визуалӣ сохта шудаанд; барномаҳои сохташуда аз ягон пойгоҳи додаҳо вобаста нестанд ва ҷори намудани онҳо ҷараёни таълимро осон, меҳнат ва ҷабди касбии омӯзгори фанниро сабук мегардонанд.

Дар диссертатсия аҳамияти назариявӣ ва аҳамияти амалии тадқиқот оварда шудааст. Нуқтаҳои ҷимояшавандаи диссертатсия ва саҳми шахсии доктараб дарҷ шудаанд. Натиҷаҳои асосии илмӣ, методӣ ва амалии тадқиқот дар аксар конференсияҳои байналмилалӣ ҷумҳуриявӣ, семинарҳо ва дигар ҷорабиниҳои илмӣ методӣ пешниҳод ва муҳокима карда шудаанд.

Боби якуми диссертатсия ба асосҳои методи барномасозии корҳои мустақилона ва арзёбии салоҳияти хонандагон аз математика ва информатика бахшида шудааст. Боби якум аз 5 бахш иборат аст. Дар бахши якуми боби якум асосҳои назариявии ҳамбастагии математика ва информатика ва ташкили робитаҳои байнифаннии онҳо омӯхта шудаанд. Технологияҳои информатсионии ҳозиразамон ба омӯзгорони фанҳои математика ва информатика имкон медиҳанд, ки робитаҳои байнифаннии фанҳои математика ва информатикаро бо истифода аз забонҳои барномасозӣ ва компютер ташкил намуда, санҷиши ҳолисонаи дониши хонандагонро зимни ташкил ва гузаронидани корҳои мустақилона таъмин намоянд ва салоҳиятҳои мавзӯии ин фанҳоро дар сатҳи баланд омӯзонанд. Ин ба омӯзгорон имкон медиҳад, ки вақтро сарфа намуда, меҳнати камтар сарф намояд. Масалан, ҳангоми тайёр намудани материалҳои дидактикӣ, ки онҳо бо истифода аз методҳои анъанавӣ хароҷоти зиёд, меҳнат ва вақти зиёдеро талаб мекунанд. Яке аз мақсадҳои асосии истифодабарии материалҳои дидактикӣ дар ҷараёни таълим, ба ҳар як хонанда пешниҳод намудани супоришҳои фардӣ мебошад, то савияи дониши ҳар як хонанда доир ба мавзӯи муайяни таълимии фан

санчида шуда, дуруст муайян карда шавад. Ин масъала бо истифода аз барномасозӣ ҳал кардан имкон дорад. Барномаҳои компютериро дар яке аз забонҳои барномасозӣ тартиб дода, дар ҷараёни таълими фанҳои математика ва информатика ҷорӣ менамоянд. Барномаҳои сохташуда бояд меҳнати омӯзгорони фанҳои математика ва информатикаро дар ҷараёни таълим ва санчиши ҳолисонаи савияи дониш сабук намуда, вақтро сарфа намоянд. Дар боби якум, бо ин мақсад, се варианти барномаҳои компютерӣ сохта шудаанд ва барои гузаронидани корҳои мустақилона оид ба ҳалли муодилаҳои квадратӣ, ёфтани ҳосилаи бисёрраъзогиҳо ва воҳидҳои ченаки иттилоот бахшида шудаанд. Дар охири боби якум хулосаи боб оварда шудааст.

Боби дуоми диссертатсия «Методи нави гузаронидани корҳои контролӣ ва арзёбии салоҳияти хонандагон аз математика» ва боби сеюми диссертатсия «Методи нави гузаронидани корҳои контролӣ ва арзёбии салоҳияти хонандагон аз информатика» ном дошта, ба технологияи нави гузаронидани корҳои контролӣ бахшида шудаанд. Дар ин бобҳо методи нави офаридашуда ва дар заминаи он методологияи сохтани барномаҳои компютерӣ эҷод гардидааст. Боби дуюм аз 6 бахш ва боби сеюм аз 4 бахш иборат аст. Дар бахши якуми боби дуюм методи гузаронидани кори контролӣ оид ба амалҳо бо касрҳои одии махраҷашон баробар омӯхта шудааст. Барномаи компютерӣ сохта шудааст, ки бо истифода аз он арзёбии дониш ва салоҳияти хонандагон оид ба амалҳо бо касрҳои махраҷашон баробар гузаронида мешавад. Воқеияти арзёбии салоҳиятҳо таъмин мегардад. Технологияи сабукгардонии фаъолият ва меҳнати омӯзгорони фанӣ бо истифода аз технологияҳои компютерӣ ҳозиразамон омӯхта шудааст. Методи эҷодгардида ва дар заминаи он барномаи компютерӣ сохта шуда имкон медиҳанд, ки ҷавобҳо дар шакли касри одӣ дохил карда шаванд. Ин худ аз он гувоҳӣ медиҳад, ки ягон қоидаи илмҳои методикаи таълим ва психология вайрон намегарданд. Бахшҳои дуюм ва сеюми боби дуюм мувофиқан ба арзёбии салоҳиятҳо ва таъмини ҳолисонаи санчиши дониши хонандагон зимни гузаронидани кори контролӣ аз фанҳои математика оид ба ҳалли системаи муодилаҳои хаттии дуномаълума ва ҳалли муодилаҳои квадратӣ бахшида шудааст. Дар заминаи технологияи коркардшуда барномаҳои компютерие сохта шудаанд, ки бо истифода аз онҳо арзёбии салоҳиятҳо ва воқеияти санчиши дониши хонандагон таъмин карда шуда, меҳнати омӯзгор сабук карда мешавад. Дар бахши 4-уми боби дуюм методологияи сохтани барномаи компютерӣ арзёбии ҳолисонаи салоҳияти хонандагон зимни гузаронидани кори санчишӣ оид ба прогрессияи арифметикӣ омӯхта шуда, барномаи компютериаш сохта шудааст. Бахши 5-уми боби дуюм, ки «Дастрасии компютерӣ омӯзгорони математика зимни гузаронидани кори санчишӣ оид ба ададҳои сода, ба зарбкунандаҳои сода ҷудо кардан ва ихтисори касрҳо» номгузорӣ шудааст, ба сохтани барномаи компютерӣ оид ба санчиши ҳолисонаи дониши хонандагон ва арзёбии салоҳиятҳо оид ба ададҳои сода ва ихтисоркунии касрҳо бахшида шудааст. Аз рӯи тасдиқи докторант, ҳоло ягон барномаи компютерие барои арзёбии

салоҳиятҳо оиди ба зарбкунандаҳои сода ҷудо кардани адади натуралӣ ва таъмини шафофияти баҳогузорӣ ба дониши хонандагон доир ба ин мавзӯҳо сохта нашудааст. Муҳақиқ онро дар назар дорад, ки хонанда ҳамонтавре ки дар дафтараш ба зарбкунандаҳои сода ҷудо карданро менависад, ҳамонтавр ба компютер барои санҷиш дохил карда тавонад. Дар бахши 6-уми боби дуюм технологияи гузаронидани кори контролӣ оид ба татбиқи ҳосила омӯхта шуда, барномаи компютерӣ сохта шудааст. Айни замон омӯзгори фаннӣ эҳтиёҷ ба чунин барномаҳо ва дастрасии компютери ро дорад. Дар ин бахш барномаҳои компютерӣ сохта шуда, дар охири боби дуюм хулосаи боб оварда шудааст.

Асри XXI асри информатика, асри технологияи компютерӣ, асри забонҳои барномасозӣ ва асри иттилоотии ҷомеа мебошад. Яке аз мушкилиҳо дар раванди таълими информатика мавҷуд набудани барномаҳои компютерӣ оид ба арзёбии ҳолисонаи дониш ва салоҳияти хонандагон аз ин фан аст. Бо ин мақсад дар боби сеюм бахшҳо оиди сохтани чунин барномаҳои компютерӣ ва гузаронидани корҳои контролӣ бо истифода аз онҳо ҷой дода шудаанд, ки аз ҷор бахш иборат аст. Методи офаридашуда ва барномаҳои компютери сохташуда ба арзёбии ҳолисонаи дониши хонандагон оид ба ҷадвалиҳои электронӣ, истифодабарии амалҳои нусхабардорӣ ва гузоштани катак, амали худпуркунӣ, пайвандҳои нисбӣ ва мутлақ ва сабук гардонии меҳнати омӯзгори фаннӣ равона гардидааст. Дар боби сеюми диссертатсия оид ба корҳои контролӣ аз фанни информатика боз се барномаи дигари компютерӣ сохта шудааст, ки яке аз онҳо ба воҳидҳои ченаки иттилоот, дуомаш барои татбиқи баъзе аз функсияҳои стандартии ҷадвали электронии EXCEL ва сеюмаш ба ҳалли масъалаҳои иқтисодӣ бахшида шудааст. Дар охири боби сеюм хулосаи боб оварда шудааст.

Таҳлили натиҷаҳои корҳои тадқиқотӣ ва озмоишӣ дар бахши якуми боби чорум оварда шудаанд. Корҳои амалию тадқиқотӣ ва озмоишҳою таҳлилҳои гузаронидашудаи муҳақиқ нишон доданд, ки методи офарида ва барномаҳои компютери дар заминаи он сохта шуда оид ба гузаронидани корҳои мустақилона ва контролӣ аз математика ва информатика натиҷаҳои мусбат медиҳанд. Ин методро яке аз методҳои фаъоли таълим ҳисобидан мумкин аст.

Натиҷаҳои корҳои тадқиқотии гузаронидашуда, методи эҷодгардида ва барномаҳои компютери дар заминаи он сохташуда асоснок будани фарзияи тадқиқотро тасдиқ кардааст. Дар амал иҷрошавии фарзия ва вазифаҳои тибқи он гузошташуда низ нишон дода шудаанд. Ҳамаи ин тасдиқҳо ба унвонҷӯӣ имкон додааст, ки чунин хулосабарорӣ намояд:

1. Бо истифода аз функсияҳои коркарди вақт ва функсияҳои тригонометрии забонҳои барномасозӣ ададҳои навъашон гуногун (ҳақиқӣ, бутун, натуралӣ, ...) –ро ба вуҷуд оварда, муайян намудан мумкин аст, ки додаҳои дохилшавандаи супоришҳо (параметрҳо) мебошанд.
2. Ададҳо ва додаҳои муайяншударо ба салоҳиятҳои фаннӣ ва мавзӯӣ мувофиқ кардан мумкин аст, ки дар ягон ҷадвали пойгоҳи додаҳо нигоҳ

дошта намешаванд ва пешакӣ маълум карда намешаванд. Ин амалро дар илми информатика филтронӣ меҳисобанд.

3. Бо истифода аз ададҳои муайнкардашуда метод ва технологияи инъикоси шартҳо ва додаҳои дохилшавандаи мисолу масъалаҳои барномаҳои компютерӣ эҷод карда шудааст, ки вобаста ба он додаҳои дохилшаванда ба ҳар хонанда гуногун пешниҳод карда мешаванд.
4. Якчанд барномаҳои компютерӣ бо истифода аз методи эҷодгардида дар речаи визуалӣ сохта шуданд, ки бе ягон мушкилӣ дар муассисаҳои таълимӣ ҷорӣ карда мешаванд. Миқдори вариантҳои кори санҷишӣ дар ин барномаҳо беохир мебошанд.
5. Метод ва барномаҳои компютери сохташуда ва истифодабарии онҳо ҳангоми гузаронидани корҳои санҷишӣ воқеияти санҷиши дониши хонандагонро таъмин менамоянд. Бо истифода аз ин метод тасдиқ ва асоснок гардидааст, ки хонандагон ҳалли мисолу масъалаҳоро дар ҷараёни гузаронидани корҳои санҷишӣ аз ҳамдигар рӯйбардор карда наметавонанд. Мустақилияти хонандагон зимни гузаронидани корҳои санҷишӣ фаъл мегардад.
6. Тарз ва тавсияҳо оид ба ҷори намудани барномаҳои компютери сохташуда дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ асоснок карда шудааст.
7. Технология ва методи дохилкунии ҷавобҳои ҳалли мисолу масъалаҳо аз тарафи хонандагон ва санҷиши худкори онҳо дар барномаҳои компютери сохташуда эҷод гардидааст, ки вобаста ба он баҳои (натичаи кори) ҳар хонанда ҳамоно муайян мегардад. Барномаҳои компютери сохташуда дар ҳолате, ки агар ҷавоб нодуруст ё хонанда хато ҳал карда бошад, имкони аз нав ҳал кардан ва дохил намудани ҷавоби навро доранд.
8. Меҳнат ва фаъолияти омӯзгор дар ҷараёни гузаронидани корҳои санҷишӣ хеле сабук мегардад. Зеро омӯзгор бо истифода аз ин усул озодона рафтор мекунад, чунки хонандагон ҷавобҳоро аз якдигар рӯйбардор карда наметавонанд. Дар ин усул, ки тафтиши корҳои иҷрогардида ва эълони баҳоҳо тариқи худкор ва фаврӣ сурат мегиранд, дигар зарурати вақти зиёдатӣ ва меҳнати барзиёд нест. Инчунин ҳангоми тафтиши корҳои санҷишӣ ва арзёбии салоҳиятҳо ягон хатогӣ нодида наметавонанд, имкони воситабозӣ нест.

Унвонҷӯй ба методи офаридааш номи «Методи Пулот»-ро додааст. Дуруст аст, ки бо истифода аз ин метод ягон қоидаи илми методикаи таълим ва дидактика, педагогика ва психология вайрон намегардад. Зеро компютер зимни гузаронидани корҳои санҷишӣ ва арзёбии салоҳиятҳо ба хонандагон ягон ёрӣ намерасонад, хонандагон худашон мустақилона мисолу масъалаҳоро ҳал мекунанд. Мушоҳидаҳо ва корҳои илмӣ-тадқиқотии докторант нишон доданд, ки бо истифода аз методи офаридааш сатҳи дониш ва салоҳияти хонандагон ҳангоми гузаронидани корҳои санҷишӣ ба таври воқеӣ баҳогузорӣ карда мешаванд. Натичаи дигари мусбӣ бадастомада зимни истифодабарии технологияи мазкур ва барномаҳои сохташуда он аст,

ки методи мазкур санчиши холисонаи дониш ва арзёбии салоҳиятхоро таъмин намуда, якрангии тафтиши корҳои иҷрокардашуда ва ҷавобҳои дохилкардари амалӣ менамояд. Ба андешаи мо методи офарида бо номи Пулот ва барномаҳои бо ин метод сохташударо дар ҳама зинаҳои таълими муассисаҳои таълими таҳсилоти умумӣ – ибтидоӣ, миёна ва миёнаи умумӣ қорӣ намудан мумкин аст. Ба зами ин дар муассисаҳои таҳсилоти олии ва миёнаи касбӣ дар ҳама намуди низомҳои таҳсилот – анъанавӣ, кредитӣ ва фосолавӣ низ паҳн кардан мумкин аст.

Методи коркардшуда аз як тараф санчиши шафофи дониши хонандагонро аз фанҳои математика ва информатика таъмин намояд, аз тарафи дигар меҳнати омӯзгорони фаннро дар ҷараёни таълим ва санчиши холисонаи савияи дониш сабуқ намуда, вақтро низ сарфа менамояд. Методи нави офаридашуда ва барномаҳои сохташуда аз ягон пойгоҳи додаҳо вобаста нестанд ва ягон маълумот, иттилоот ё қимати ягон параметр дар ягон пойгоҳ ё файл нигоҳ дошта намешаванд ва пешакӣ маълум нестанд. Муҳимаш боз он аст, ки шумораи вариантҳои корҳои мустақилона ё контролӣ беохиранд, ки то ҳол дар ягон намуди барномаҳои амалкунандаи компютерӣ дида намешаванд! Бешубҳа ин худ як кашфиёт дар илм аст.

Натиҷаҳои тадқиқотӣ дар 69 интишороти муаллиф инъикос ёфтаанд, ки аз онҳо 10-тояшро монографияҳо, китобҳои дарсӣ, васоит ва дастурҳои таълимию методии аз ҷониби Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Шӯрои илмӣ-методии Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айни тавсияшуда, 24-тояшро мақолаҳои илмӣ дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Комиссияи олии аттестатсионии Федератсияи Россия банаҳррасида, аз ҷумла 17-тояш дар алоҳидагӣ, 35-тои боқимондашро мақолаҳои дар дигар нашрияҳо бачопрасида, аз ҷумла дар нашрияҳои шомили пойгоҳи китобхонаи илмӣ электронии eLIBRARY.ru, маводи конференсияҳои илмӣ байналмилалӣ (РИНЦ) ва ҷумҳуриявӣ ташкил додаанд. Унвонҷӯй дар доираи корҳои илмӣ сазовори 9 шаҳодатномаи ҳуқуқи муаллифӣ ба барномаҳои компютерӣ гаштааст. Феҳристи сарчашмаҳои истифодашуда фарогири 407 номгӯй мебошад.

Саҳми шахсии довталаб дар мустақилона навиштани диссертатсия, иштироки бевоситаи ӯ дар интихоб ва масъалагузориҳои мавзӯӣ, тадқиқоти назариявӣ амалӣ, офаридани методи нави гузаронидани корҳои мустақилона ва контролӣ, сохтани барномаҳои компютерӣ, гузаронидани таҷрибаҳо ва озмоишҳои педагогӣ, таҳлил ва хулосабарориҳои ҷамъбасти ифода ёфтааст. Натиҷаҳои бадастовардаи довталаб бо мантиқан ягонагии дохилии диссертатсия мувофиқ омада, дар намуди робитаҳо ва ҳамбастагии байниҳамдигарӣ ва мантиқан давоми якдигар шакл гирифта, дар доираи тадқиқоти назариявӣ ва сохтани барномаҳои компютерӣ, ки фарогири масъалаи асосҳои методии барномасозӣ ва арзёбии салоҳияти хонандагон аз математика ва информатика дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ мебошанд, метавонанд дар рушди назария ва методикаи таълими ин фанҳо

сахми босазо гузоранд. Нуктаҳои асосии илмӣ ва хулосаҳои диссертасионӣ тавассути методи эҷодгардида ва сохтани барномаҳои компютерӣ дар шакли комплекси таъминотҳои барномавӣ таҳияшуда, ки аз ягон пойгоҳи додаҳо вобаста нестанд ва танҳо як файли барномавӣ мебошанд, асоснок гардида, тасдиқи худро ёфтаанд.

Дар баробари муваффақиятҳо дар диссертатсия, баъзе камбудихо ба чашм мерасанд:

1. Дар диссертатсия номгӯи корҳои санҷишӣ оид ба фанни геометрия оварда нашудааст.
2. Дар бисёр саҳифаҳои диссертатсия калимаҳои дар забони русӣ маълум (ба мисоли: компакт, компилятсия, генератсия, протседура ва ғ.) дучор меоянд, ки онҳо истилоҳҳои баробарқувваро дар забони тоҷикӣ доранд.
3. Дар баъзе адабиёти истифодашуда номи нашриёт оварда нашудааст.
4. Иқтибос аз адабиёти истифодашуда қариб нест.

Камбудихои зикргардида ислоҳшавандаанд ва онҳо ба арзиши кори тадқиқоти анҷомёфта таъсири манфӣ намерасонанд ва арзишашро паст намекунанд.

Хулоса, кори диссертасионии аз тарафи унвонҷӯй Назаров Ахтам Пулотович анҷомёфта кори илмию таҳассусӣ ба ҳисоб рафта, дар мавзӯи мубрами илмӣ таҳия гардидааст. Натиҷаҳои нави илмӣ ва методи эҷодгардида, ки онро муҳақик “Методи Пулот” ном додааст, аз нигоҳи назариявӣ амалӣ тадқиқоти зарурӣ ба ҳисоб рафта, барои рушду нумӯи назария, методика ва ташкилу гузаронидани корҳои санҷишӣ аз математика ва информатика бо таъмини ҳолисонаи санҷишу арзёбии салоҳиятҳо ва сабукгардонии меҳнати омӯзгори фаннӣ аҳамияти назаррас доранд. Автореферати диссертатсия мазмуну мундариҷа ва мӯҳтавои диссертатсияро пурра инъикос менамояд.

Кори диссертасионии баанҷомёфтаи унвонҷӯй Назаров А.П. ба ҳама талаботҳои ба диссертатсияҳои доктори илм, ки аз тарафи Комиссияи олии аттестасионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод карда мешаванд, пурра ҷавобгӯӣ мебошад. Меҳисобам, ки унвонҷӯй Назаров Ахтам Пулотович сазовори дараҷаи илмии доктори илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.02 – методикаи таълиму тарбия (математика ва информатика, таҳсилоти миёнаи умумӣ) мебошад.

Муқарризи расмӣ: доктори илмҳои педагогӣ, профессор, профессори кафедраи математика ва методикаи таълими они МДТ “Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ”
Телефони мобилӣ: 918-465639

Гуломов Исломо

Имзои доктори илмҳои педагогӣ, профессор
Гуломов Исломо тасдиқ мекунам:
Сардори Раёсати кадрҳои МДТ “Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ”

А. Амиров